

Novetats paleomastològiques del Vallès-Penedès. *Nota preliminar*

per M. CRUSAFONT PAIRÓ

Institut de Paleontologia de Sabadell, Barcelona.

A part de les troballes que es citen en un altre article d'aquest mateix volum, descobertes pels voltants de la ciutat de Terrassa, volem fer referència aquí a algunes novetats (novetats en el sentit de llur comunicació, tota vegada que algunes són ja descobertes de molts anys) que s'han trobat al Miocèn continental del Vallès-Penedès.

EL PRIMER PLIOPITEC TROBAT A ESPANYA

Fora del Pliopitec que es cita dels volts de Terrassa, hem d'anotar les peces d'un altre, el primer trobat a Espanya, en la localitat que anomenem del Castell de Barberà. El descobriment consisteix en els següents exemplars:

Superiors: C/1, M/1 i M/2 esquerres i M1-/M/3 drets
Inferiors: 2 Incisius, 1 Caní, 1 P/3 i M/2 drets i un P/3, P/4, M/1 i M/3 esquerres, que fou trobat amb anterioritat a l'altre.

Per la seva talla i altres característiques aquesta espècie tan veïna del gibó i del gènere *Limnopithecus* (d'Àfrica) que alguns autors volen inclús assimilar al gènere de GERVAIS, el Pliopitec del Castell de Barberà te, sembla, afinitat amb l'espècie més antiga estratigràficament detectada, el *P. lockeri* de la localitat de Trimmelkam (Àustria), que és d'un Vindobonià superior (Zapfe, 1961). Això es correspon a l'edat del jaciment vallesà, el qual és també d'un Vindobonià molt superior o, com a màxim, del trànsit Vindobonià-Vallesà.

NOUS GIRÀFIDS DEL MIOCÈN DE LA DEPRESSIÓ

Es tracta de completar el coneixement que tenim dels Giràfids trobats a Espanya amb la tesi que vaig publicar en 1952. Aquestes noves troballes s'escampen per tot Espanya, però ara em referiré solament a les del Vallès-Penedès. Començarem pel jaciment de Piera, bretxa n.º 2, del qual procedeix un maxilar gairebé complet amb els P2/ trencats de cada banda. La resta de les sèries estan intactes. Mostren un animal sensiblement hipsodont, cosa que correspon bé a un Sivaterid. Hi ha també un altre maxilar que té els P2-/M2/ esquerres i un metacarp sencer molt jove. També una mandíbula de la bretxa n.º 1 (Torrentet dels Traginers) que completa la sèrie inferior amb el P/3 que abans no posseïem. Pertanyen a *Birgerbohlinia schaubi*. Davallant en la sèrie

estratigràfica hem de citar les troballes fetes fa anys a la bòvila d'En Calabui, a les Fonts de Terrassa, consistents en una mandíbula amb els P/2, P/4 i M/3, un caní bilobat típic, dos fragments d'incisius i una extremitat distal de metàpod. Un estudi preliminar d'aquesta espècie, que és ja del vallesà, per bé que superior, la fa atribuïble al *Samotherium boissieri*.

Del jaciment vallesà inferior de Santiga, descobert relativament fa poc, posseïm els dos canins d'ambdues bandes i dos incisius: un primer i un tercer. També una falange primera i un metatarsià complet que mesura 400 mm. Aquest Giràfid podia ésser atribuït a alguna espècie de *Palaeotragus*. També s'ha trobat al Castell de Barberà un Giràfid que s'assigna a aquest gènere, i un altre (astràgal), a Can Missert de Terrassa.

TROBALLA DEL PRIMER TAPIR EN EL MIOCÈN DEL VALLÈS-PENEDÈS

De la localitat vallesiana inferior de Can Llobateres, el jaciment amb *Hipparion* més ric d'Europa, ens ha pervingut una sèrie en magnífic estat de conservació pertanyent a un tapir que podria ésser assignat a l'espècie *Tapirus priscus*, KAUP, val a dir que aquesta troballa és la segona d'Espanya. Amb aquest nom de *Tapirus priscus* s'ha assenyalat també el jaciment vallesà mitjà-superior de la Seu d'Urgell. També tenim un fragment de molar inferior i altres de superiors, aïllats.

NOVES TROBALLES DE *Macrotherium grande* A LA NOSTRA DEPRESSIÓ

D'ençà de la nostra monografia sobre els Chalicotèrids d'Espanya publicada en 1944 (Villalta, Crusafont, 1944) no havíem tingut ocasió de referir-nos especialment a aquesta espècie del gènere *Macrotherium* perquè tot havien estat troballes aïllades. Aquesta vegada es tracta d'una magnífica sèrie dentària comprenent P/3-M/3 que mesura 14,3 cm i procedeix del jaciment de Can Ponsic, primer locotip del vallesà. També hem de citar un dit sencer posterior d'un individu trobat pel Dr. Gibert i el Sr. Sánchez a Can Trullàs. Una mandíbula magnífica amb els incisius, peces de llet d'ambdós costats i sèrie definitiva, la de l'esquerra amb M/3

en germen en el jaciment de Santiga. Citarem de passada, encara que fugi del marc d'aquest treball, la primera troballa d'aquest animal a la localitat de la Seu d'Urgell,

PROLIXITAT DEL *Deinotherium laevis* AL VALLÈS

En el Butlletí que publica l'Institut Provincial de Paleontologia ja es va fer conèixer amb tots els detalls la magnífica troballa del *Deinotherium* al subsòl de Santa Perpètua de la Moguda; es tractava en aquell cas de dues mandíbules amb bona part dels molars (concretament el P/4-M/1 molt destruït i M/2 i M/3 d'una banda i fragment del P/3, fragment del P/4 i el M/3 de l'altra), a més de les dues defenses que mesuren més d'un metre.

Abans el *Deinotherium* s'havia trobat als Hostalets de Pierola, nivells superior i inferior, al subsòl de Sabadell, al Castell de Barberà, a Polinyà a d'altres localitats que seran assenyalades en el seu dia. A part de l'excel·lent descobriment de Santa Perpètua convé assenyalar la magnífica conservació d'un P4/ i M1/ procedents del subsòl de Sabadell.

ASSOCIACIÓ DE *Paramachairodus* i d'*Albanosmilus* AL VALLÈS

Per bé que no s'hagin trobat directament en el mateix estrat, és digna de destacar l'associació del gènere *Paramachairodus*, representat per un caní superior, a Can Llobateres, i per un fragment de crani amb tots els incisius, els dos canins, els P3/, P4/, M1/, d'ambdós costats de la localitat de Santiga, amb el gènere *Albanosmilus* representant per un P4 superior trobat al jaciment sincrònic de Can Ponsic.

TROBALLA D'UN MÀNID EN EL BURDIGALIÀ DEL VALLÈS

Ja se sap que en aquest cas no podem comptar amb les dents, tota vegada que en determinats grups d'aquest taxó dels Pholidota, a mesura que anem avançant en l'evolució, les dents degeneren i àdhuc desapareixen, però tenim unes falanges extremadament típiques i, en associació, dues extremitats de femur d'un petit Mànid que provisionalment atribuïm a *Teutomantis franconica*. Aquesta és una troballa veritablement excepcional entre les moltes que s'han fet a la Depressió Prelitoral.

EXTREMITATS D'*Hipparion mediterraneus* HENSEL EN CONNEXIÓ

Entre el material molt abundant recuperat de la bretxa n.º 2 de Piera (Torrent del Gall Mullat), d'edat Turoliana, recentment preparat a l'Institut de Paleontologia de Sabadell, es troben dues potes molt completes (sobretot l'anterior) d'aquesta espècie de HENSEL, que mostren un gran nombre d'ossos en connexió. La conservació del material és superba i els ossos poden estudiar-se perfectament.

La pota posterior, esquerra, està formada pel metatarsià III al qual s'associen, per la part superior, el gran cuneiforme, l'escafoide, el cuboide i el petit cuneiforme junt amb el calcani i l'astràgal.

La pota anterior està constituïda pels dos dits laterals complets amb les tres falanges (les de l'esquerra visibles en posició normal i la dreta es mostra torçada cap endins) i el metacarpí III amb les dues primeres falanges (manca l'ungueal). Per damunt de la superfície proximal del metacarpí central observem les dues sèries d'ossos: el gran os, l'os ganxut i el piramidal, l'escafoide anterior, el semilunar, el piramidal i el pisiforme. Finalment, un fragment de radi.

Assenyalem aquests materials, d'entre la gran abundància que n'hi ha (volem dir del gènere *Hipparion*) al Museu de l'Institut Provincial de Paleontologia de Sabadell, per la seva magnífica conservació i per les connexions observades, les úniques existents en les nostres col·leccions.

Aquestes notes tenen valor informatiu. L'estudi descriptiu complet serà fet prou per nosaltres pels nostres especialistes de cada grup.

BIBLIOGRAFIA

- CRUSAFONT PAIRO, M. (1952): Los Jiráfidos fósiles de España (Tesis). *Mem. y Com. del Inst. Geol. y Min. de la Diputación Provincial de Barcelona*. p. 1-239. Lam. 1-95 b. VIII. Barcelona.
- VILLALTA, J. F. de y CRUSAFONT PAIRO, M. (1944): Los Vertebrados del Mioceno continental de la cuenca del Vallés Penedès (provincia de Barcelona) III. Ungulados A. Perisodactilos y I. Chalicoteridos. *Estudios Geológicos*, n.º 1, p. 112-163. 7 Lam., Madrid.
- ZAPFE, H. (1961): Ein Primatenfund der miozänen Molasse von Österreich. *Z. Morphol. Antropol.* 51. 2. págs. 247-267. Stuttgart.

Rebut, juliol 1978